

Eodem sensu exponendus Arnoldus abbas Bonæ Vallis, auctor sermonis de Ablutione pedum, qui sub s. Cypriani nomine olim proferebatur (1).

Ad 3. dist. Non habebis partem ræcum ob inobedientiam, C. ex defectu pedum ablutionis in se spectatæ, N.

Ad 4. dist. Recepta erat in aliqua particulari Ecclesia, C. in Ecclesia universali, N. Etenim hunc ritum, fatente ipso s. Ambrosio, non servabat Ecclesia romana; imo nec servabant Ecclesie africane, aliæque permultæ. Verum hoc ipso, quod in nonnullis Ecclesiis ante baptismi collationem hic ritus in usu esset, liquet in sacramentorum album minime fuisse susceptum. Nam baptismus velut sacramentorum janua semper habitus est.

Ad 5. dist. Improperie dicta, C. proprie dicta, N. baptismata enim flaminis et sanguinis non nisi analogice baptismata dicta sunt; septem vero ordines sacramenta interdum fuerunt vocati tanquam partes totius potentialis, ut loquitur s. Thomas (2), non autem quod habiti fuerint veluti totidem sacramenta distincta.

CAPUT II. DE SACRAMENTORUM N. L. EFFICACIA, SIVE EFFECTIBUS.

Duo recensentur sacramentorum N. L. effectus, gratia sanctificans et character. Prior competit omnibus sacramentis, posterior tribus tantum, baptismo scilicet, confirmationi et ordini. Rursum: gratia in duobus sacramentis, baptismo nempe et poenitentia primo confertur, exitialis culpæ labe profligata; ea-

Alia in alias sententias dilabuntur, cum illius verba explanant. Car. du Plessis d'Argentré in peculiari opusculo, quod exaravit de hoc argumento, censet s. Bernardum sub materiali lotionem pedum spiritualem ablutionem quotidianorum peccatorum per confessionem obtinendam designasse. Quod quidem ostendit 1º ex scopo s. patris, inducendi fratres suos ad harum levium nozarum confessionem; 2º ex disciplina, quæ vigeat adhuc ætate s. Bernardi in Ecclesia, ut fideles graviora peccata confiterentur in capite quadragesimæ, leviora quæ contrahi poterant toto quadragesimæ tempore feria V. in cena Domini; 3º ex contextu ipso, ex quo patet, s. Doctorem per caput et manus seu brachia intellexisse peccata lethalia, per pedes autem venialia; 4º ex adhortatione ad frequentandam quotidianam hanc pedum ablutionem, quæ certo de materiali ipsa pedum lotionem intelligi nequit. Ex his concludit cit. auctor, s. Bernardum spectasse *materiam* lotionem pedum, in ultima coena a Christo institutam, ut figuram spiritualis ablutionis quotidianorum peccatorum per confessionem. Quod si de sacramentali confessione locutus est s. Doctor, patet nullam amplius ex ejus verbis peti posse difficultatem. Sed cf. A. ipsum in op. *varie disputationes theologice ad opera Martini Grandm.* Paris. 1712. pag. 208.

(1) Pamelius ad hæc Arnoldi Abbatis verba: *Ultima lavacri species quotidianis expiationibus commodata, scribit: «Poenitentiam haud dubie intelligit; nempe qua (ut paulo post inquit) adherentes animæ sordes quotidiana satisfactione lavantur.»*

(2) In Suppl. Q. 57. a. 1 ad 2 «Divisio Ordinis, inquit, non est totius integralis in suas partes, neque totius universalis: sed totius potentialis, cujus hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius: et ita est hic; tota enim plenitudo sacramenti hujus est in uno ordine, scilicet sacerdotio, sed in aliis est quædam participatio ordinis... et ideo omnes ordines sunt unum sacramentum.» Ad hæc si attendisset Calvinus, minime scripsisset, ex mente catholicorum hoc sacramentum esse «Adeo fecundum, ut septem ex se sacramentula pariat (Iustit. lib. iv. cap. 19. § 22).» Verum de hoc, suo loco.

dem mirum in modum per sacramenta reliqua augetur. Invaluit porro usus, ut gratia illa, qua primum justificatio per duo illa sacramenta confertur, dicatur *gratia prima*; altera vero, qua adepta justificatio per sacramenta reliqua augetur, appelletur *gratia secunda*; vel etiam ut sacramenta, quibus primum justificatio tribuitur, nuncupentur sacramenta mortuorum, cetera, quibus ejusdem justificationis incrementum confertur, dicantur sacramenta vivorum. Præter gratiam sacramentis omnibus communem, alia quædam singulorum propria distinguitur, quæ *gratia sacramentalis* vocari consuevit, ad peculiarem cujusque sacramenti effectum exprimendum. Hæc vero gratia sacramentalis ratione sui non distinguitur a gratia sanctificante seu habituali; ratione effectus adjicit gratiæ sanctificanti opportunam opem ad sacramenti finem obtinendum.

Character vulgo definitur: *Signum quoddam spirituale et indelebile in anima impressum*, quo qui insigniti sunt, deputantur ad recipiendum vel tradendum aliis ea quæ pertinent ad cultum Dei, ut loquitur s. Thomas (3 p., q., 65, a. 5).

Utrumque effectum novatores sacramentis denegant. Nam primo juxta systema superius expositum gratiæ conferendæ vim fidei soli adseribunt, quæ per sacramenta excitatur, vel nutritur, ad hunc finem unice instituta esse sacramenta autumant. Secundo nullum propterea intrinsecum discrimen agnoscunt inter veteris et novæ legis sacramenta. Tertio contendunt, verba quibus sacramenta conficiuntur esse concionatoria, non autem consecratoria. Quarto invehuntur proinde in illam dicendi formulam a Tridentinis patribus adhibitam, quod scilicet sacramenta novæ legis gratiam conferant *ex opere operato*, tanquam in verborum monstrum, calumnianturque catholicos quasi docerent sacramenta gratiam adultis tribuere *absque bono ipsorum motu* seu absque dispositionibus. Quinto denique, characterem ridet utpote veteribus ignotum, et magis consentaneum incantationibus magicis, quam sanæ Evangelii doctrinæ ut loquitur Calvinus (1).

Catholici contra, ex opposito principio de fide dispositivæ tantum justificante, docent primo sacramentis novæ legis inesse propriam quamdam efficientiam, vereque suam, seu gratiam sacramenta continere quam significant, eamque non ponentibus obicem conferre ex vi ipsa a Deo indita, atque, ut aiunt, *ex opere operato* (2). Quapropter docent secundo, dari intrin-

(1) In Antidoto conc. Trid. sess. VII. can. 9. et alibi passim; ipsi præverant Wiclellus lib. iv. *Trilogi* cap. 43. Lutherus *De captiv. Babyl.* quos ceteri hæretici secuti sunt; quorum dicta non vacat proferre.

(2) Circa vim hujus locutionis seu dicendi rationis *ex opere operato* cf. Bellarm. lib. ii. de Sacram. cap. 1. ubi malam adversariorum fidem detegit in hujus dicti interpretatione, ut absurda adiungant catholicæ doctrinæ. Hæc enim perpetua fraude hæretici omnes usi sunt. Deinde clare ac nitide exponit sensum hujus formulæ, dicens perinde esse dicere: «Sacramentum conferre gratiam *ex opere operato*, ac, conferre gratiam *ex vi ipsius actionis sacramentalis a Deo ad hoc institutæ*, non ex merito agentis vel suscipientis.» Id ipsum ceteri theologo toties declararunt præsertim Estius in IV. Sent. D. I. § 7. sed hæretici aures habent et non audiunt.

secum discrimen inter veteris ac novæ legis sacramenta. Tertio, quod consequens est, affirmant, verba quibus conficiuntur sacramenta, esse consecratoria, non autem concionatoria, quin tamen ex parte suscipientis, si adultus sit, necessarias dispositiones excludant, imo plane eas requirunt, cum ex Ecclesiæ doctrina sine ipsis, seu sine bono motu, fructus nullatenus percipi possit. Quarto demum docent, in tribus, quæ recensimus, sacramentis imprimi characterem, quo fit, ut ea absque piaculo iterari non possint.

Cum igitur totius controversiæ caput, ex quo cetera pendent, quæ spectant ad hanc gratiæ producendæ vim consistat, quoad priorem effectum, in efficacia, quam sacramentis inesse diximus gratiæ conferendæ, in hoc præcipuo capite vindicando operam nostram impendemus.

Hoc enim semel constituto, reliqua, in quibus a catholica doctrina dissident novatores, sponte veluti sua concidunt. Quare ad temporis compendium faciendum ex vindicata sacramentorum N. L. efficacia, reliqua seu totidem corollaria, quæ ex eo dimanant, colligemus.

Permisceri autem non debet dogmatica hæc controversia cum domestica concertatione, quæ in scholis agitur circa modum, quo sacramenta gratiam producant; num scilicet, ut passim thomistæ contendunt, per efficientiam *physicam*, an vero, ut plerique alii theologo cum scotistis existimant, per solam efficientiam *molestem*. Nostrum non est hanc attingere quæstionem. Posterior tamen sententia nobis longe clarior videtur, juxta quam applicatio ritus, quo sacramentum constat, Deum movet infallibiliter, ut videtur a se fidei, et factæ institutionis, gratiam et characterem recipientibus conferat. Scholastici de hac sacramentorum efficientiæ ratione fuse disserunt. Qui eam propterea intimius cognoscere appetit, eos adeat (1). Nos interim adversus fidei catholicæ osiores sequentes propositiones statuimus.

PROPOSITIO I.—*Sacramenta N. L. non sunt instituta ad solam fidem nutriendam, sed continent gratiam quam significant, eamque non ponentibus obicem conferunt ex opere operato.*

Est de fide quoad omnes suas partes, ut constat ex quatuor canonibus Conc. Tridentini sess. VII. Qui ita se habent: Can. V. *Si quis dixerit hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anath. sit.* Can. VI. *Si quis dixerit sacramenta N. L. non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint, acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, et notæ quædam christianæ professionis, quibus*

(1) De statu quæstionis cf. Bellarm. de sacram. lib. ii. cap. 1. circa controversiam scholasticam pro sententia de causa *physica* cf. inter ceteros Drovenium *de re sacramentaria* lib. i. cap. 2. Suarez in 5. P. S. Th. Q. 62. disp. 9. sect. 1. et 2. qui tuetur sententiam thomistarum. Pro sententia contraria cf. Vasquez in 1. P. S. Th. disp. 176. Card. Lugo S. J. *de sacrament.* disp. 4. sect. 5. Frassen M. O. *scotus academicus* tom. iii. disput. proœnialii art. 1. Q. 2. concl. 2.

apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anath. sit. Can. VII. *Si quis dixerit non dari gratiam per hujusmodi sacramenta semper, et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando et aliquibus, anath. sit.* Can. VIII. *Si quis dixerit per ipsa N. L. Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anath. sit.*

Sic porro veritatem nostræ propositionis adstruimus: sacramenta N. L. non sunt instituta ad solam fidem nutriendam, sed continent gratiam quam significant, eamque conferunt non ponentibus obicem et quidem ex opere operato, seu ex virtute sibi insita et propria, si Scripturæ, patres ac perpetuis denique et constans Ecclesiæ sensus ritibus ipsis officiosis exterioribus, quibus sacramenta conferuntur, gratiam tribuunt, hominisque sanctificationem: atqui.

Etenim Christus J. III. 5. de baptismo loquens ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Paulus, Ephes., V. 25. *Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ (1); atque ad Tit. III. 5. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti.* Hinc etiam Petrus, Act., II. 38. dicebat compunctis Judæis: *Baptizetur unusquisque vestrum... in remissionem peccatorum;* et ibid. XXII. 16. Ananias Saulo: *Exsurge, et baptizare, et ablue peccata tua.* Si igitur per baptismum renascimur, mundamur, salvamur, renovamur, remittuntur nobis peccata, imo et abluuntur, dicendum profecto est, hanc ex Scripturis baptismum inesse virtutem, non vero quod per ipsum fides tantum excitetur ad ejusmodi effectus obtinendos, quod nusquam Scripturæ docent: id ipsum de ceteris sacramentis dicatur, ut cum per manuum impositionem dari Spiritum sanctum, Act. VIII. 17. 48. perhibetur, nempe per confirmationem; tum remissionem peccatorum per poenitentiam J. XX. 25, aut per eucharistiam vitam æternam, ibid., VI. 55 et seqq. Quibus sane nihil luculentius in rem nostram dici potest.

Quare patres constanter tradiderunt sacramenta vigere sanctitate propria et ex sese parere gratiam, ubi suscipiens impedimenta non opponat. Unus vel alter audiatur sive ex Græcis, sive ex Latinis. s. Basiliius Homil. XIII. affirmat per baptismum *renovari animam*, et paulo post: *Baptismus ergo, inquit, est peccati mors, animi regeneratio, adoptionis gratia (2);* sed præstat audire Gregorium Nyssenium, qui in Orat. in Christi baptismum, non solum ipsum vocat: *Expiationem peccatorum, remissionem delictorum, renovationis ac regenerationis causam, sed præterea subdit: Aqua cum nihil aliud sit quam aqua, superna gratia benedicente ei in eam, quæ mente percipitur, hominem renovat regenerationem. Quod si quis mihi rursus du-*

(1) Ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε ὑπὲρ ἑαυτῆς ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθάριον τὸ ὕδωρ ἐν ῥήματι. VOX VIII deest in Gr.

(2) Ν. 5. βάπτισμα θανάτου, ἀναγεννητικὸν φάρμακον... ἡ ἀποδοτικὴ χάρις.